

УДК 378.147

В.О. Гребенюк, викл.*Кіровоградський національний технічний університет*

Визначення концепції викладання професійної іноземної мови

В статті розглядається зміст базової концепції викладання іноземної мови за фахом. Базуючись на визначеннях і тезах, пропонуються підходи до чіткого уявлення, що ж розуміється під професійною мовою.

професійна діяльність, іншомовне спілкування, комунікативно-професійний потенціал

В останні роки зріс попит на викладання професійно орієнтованої мови (мови за фахом).

В чому ж зміст базової концепції викладання іноземної мови за фахом? Зміст і мета такого викладання полягає у тому, щоб активізувати діяльність слухача, в конкретному випадку студента, виробити у нього необхідні здібності для засвоєння мови. Під такими здібностями ми повинні розуміти спроможність студента під час занять сприймати та розуміти необхідну інформацію згідно з поставленою метою та задачею. Це розуміння означає, що студент може одержати максимум інформації за допомогою тих мовних засобів, якими він володіє. До цього потрібно віднести також використання усіляких стратегій для роботи з текстами.

Правильне сприйняття інформації означає, що студент повинен знаходитися на такому освітньому рівні, тобто мати такий рівень фахових знань, щоб чітко та точно диференціювати окремі поняття.

Комунікація під час викладання виходить зі спеціалізованих текстів і збігається з елементами та структурами мислення, якими володіють слухачі відповідної спеціальності.

Особливими елементами спеціальності є технічні, тобто фахові терміни. Під структурами мислення за спеціальністю розуміють певні конвенціоналізовані, логічні операції, які в свою чергу визначені винахідницьким та пізнавальним інтересом до даної спеціальності, що реалізується в специфічних інформаційних структурах. Тільки маючи у розпорядженні відповідні елементи, структури мислення і комунікації, можна гарантувати предметну систематизацію. Виходячи з цього, викладання повинно включати необхідні морфологічні, лексичні, синтаксичні і структурні заходи. При цьому передусім потрібно правильно розробити стратегію викладача, направлену на чітку постановку цілей перед слухачами, які відповідали б рівню їх підготовки. Така стратегія забезпечує:

- обмірковане визначення навчальних цілей;
- відповідну послідовність у викладенні навчального матеріалу;
- раціональну організацію навчального процесу.

Базуючись на визначеннях і тезах, необхідно чітко уявляти, що ж розуміється під професійною мовою. Хоффман дає наступне визначення: «Професійна мова — це спільність усіх мовних засобів, що використовуються в конкретній професійній сфері для спілкування між спеціалістами даної професії» [4]. Він заперечує термінологічну теорію, за якою професійна мова в першу чергу характеризується відповідною їй термінологією.

Для Хоффмана професійні мови не є варіантами мови широкого спілкування (функціонально-оптимістична гіпотеза), не є окремим стилем, а субмовами, тобто частиною мови широкого спілкування, в якому фонетичні, морфологічні та лексичні елементи, синтаксичні й текстові феномени створюють функціональну єдність і цим забезпечують комунікативне спілкування у різноманітних напрямках однієї професії. При цьому Хоффман вказує на горизонтальний розподіл професійних мов, згідно з яким немає єдиної професійної мови, а є стільки професійних мов, скільки існує спеціалізацій. Крім горизонтального, існує також вертикальний розділ професійних мов, відповідно до якого кожна професійна мова не є гомогенною, а навпаки, проявляє відмінне мовне наповнення, мовний склад у різних типах текстів.

Байер розуміє під професійною мовою «комплексну галузь» (уризок, різновид) мовного застосування, яка вказує на внутрішню відмінність, зумовлену специфікою в різноманітних професійних ситуаціях, тобто професійна мова, як письмова, так і розмовна, використовується спеціалістами при спілкуванні з іншими, наприклад тими, що починають діяльність у тій самій професійній сфері, чи спеціалістами інших сфер, поєднаних єдиною метою — досягненням взаєморозуміння при спілкуванні. Професійна мова охоплює при цьому єдність мовних засобів, що використовуються при спілкуванні та дають лінгвістичну, методологічно обґрунтовану характеристику на різних внутрішньомовних рівнях. Особлива увага при цьому приділяється лексичному, морфологічному та синтаксичному пошуку [2].

Хорунг розширив визначення професійної мови, додав компоненти часу. Він спробував зв'язати «швидкий часовий розвиток професійної мови» за окремий проміжок часу. На його думку, «існуюча в певний проміжок часу в сфері мовної комунікації мова Х є професійною мовою мови Х у часі t» [5].

Хорунг і Байер розширили визначення Хоффмана за рахунок двох важливих пунктів, а саме: наявність часу та більш широкого кола людей, що знаходяться в спілкуванні. Це стосується спеціалістів однієї професії, а також представників різноманітних професій, що не об'єднані єдиною метою.

Для Хоффмана і Байера важливим є наступне: «Існуюча професійна мова завжди прив'язана до спеціаліста, тому що потребує повної ясності в термінах і виразах. Професійна мова, що використовується неспеціалістами відповідної професії, втрачає безпосередній зв'язок з професійним мисленням; визначення під час розмови втрачають важливу частину свого змісту і точність, в першу чергу порушують при цьому системність.

Комунікація в даному випадку охоплює явища, процеси та положення речей поверхово, не передає суті, що призводить до висновку: неспеціалісти використовують тільки елементи професійної мови, але не саму мову, якою вона є».

Таким чином, ділова мова зв'язана:

- з елементами мислення, що є характерними для професії і знаходять свій вираз у професійних термінах;
- із структурами мислення, характерними для професії;
- із структурами передачі інформації, що вважаються прийнятими в спеціальності.

Мова професії зв'язана з манерою і соціалізацією того, хто розмовляє. У зв'язку з тим, що ті, хто користується письмовою та розмовною професійною мовою у межах однієї спеціальності, володіють різним ступенем соціалізації, переслідують у своєму спілкуванні різноманітні цілі та мають свій особливий стиль написання і розмови, можливі різноманітні засоби реалізації професійної мови всередині однієї і тієї ж дисципліни.

Професійна письмова та розмовна мова мають різні ступені спеціалізації, що знаходить відображення у відповідному рівні складності текстів. Під складністю текстів розуміється їх рівень наповнення професійною мовою. Так виникає поняття «розшарування» професійної мови. Для Хоффмана критеріями такого розшарування є «рівень абстракції, зовнішня мовна форма, середовище та ті, що беруть участь у спілкуванні».

Під вертикальним розшаруванням розуміють поділ професійної мови за ступенем його текстової спеціалізації. Наприклад, текст з будь-якого шкільного підручника менш спеціалізований, ніж стаття в професійному журналі; текст на тему «Рух» у початковій школі менш спеціалізований, ніж у підручнику для дорослих та середніх класів чи словнику професійних термінів. Критерієм такого виду розподілу є ступінь спрощення спеціальних термінів і понять.

Зупинимось детальніше на визначенні «Wirtschaftdeutsch». Вираз «економічна німецька», як і «технічна німецька» є збиральним поняттям для різноманітних професійних мов, що використовуються групами слухачів з різним освітнім рівнем, які ведуть різноманітну трудову діяльність і ставлять перед собою відповідно різні цілі комунікації, але знаходяться при цьому в одному професійному, академічному та освітньому середовищі, яке тією чи іншою мірою зв'язано з економікою. Посилаючись на Хоффмана, можна сказати, що «економічна мова є спільністю всіх ділових мов, тобто всіх мовних засобів, які використовуються в одній професійно обмеженій сфері комунікації, в даному випадку в економіці з метою спілкування між людьми».

Для «Wirtschaftdeutsch» є також характерним вертикальний і горизонтальний розподіли. Так розрізняють, наприклад, німецьку в народному господарстві, в економіці підприємств, в торгівельному праві, валютній політиці, банківській справі і т. д. При цьому вони розподіляються за ступенем їх спеціалізації.

Очевидно, що секретар, працюючий з іноземною кореспонденцією, має зовсім інші здібності, ніж менеджер підприємства, що займається експортом, чи службовець, який є посередником між німецьким керівником і своїми колегами-співвітчизниками. В цьому випадку між ними виникає тільки так звана умовна спільність. Однак мовна компетентність в одній сфері не повинна прирівнюватися до компетентності іншої сфери.

Потрібно враховувати, що можливості професійної мови, будь це «німецька технічна» чи «німецька економічна», обмежені. Але існує велика кількість окремих професійних мов, які використовуються в межах окремих дисциплін і приводять до горизонтального розшарування. Так, у технічній сфері поняття «природничі науки» і «техніка» в сучасному науковому виробництві ідентифіковані і являють собою велику кількість дисциплін, які більшою чи меншою мірою розвивались окремо одна від одної. Існують, наприклад, такі різні дисципліни, як металургія, гірничовидобувна техніка, машинобудування, точна інформатика тощо.

Якщо ми говоримо про природничо-наукову та технічну мову, то маємо на увазі конкретні професійні мови, які належать до окремих дисциплін.

Вказаний розподіл професійної мови важливий за таких причин:

Ступінь спеціалізації свідчить про наявність визначеної кількості спеціальних термінів у професійній мові. Тексти з низьким рівнем спеціалізації мають невелику кількість спеціальної термінології порівняно з текстами з високим ступенем спеціалізації.

Ступінь спеціалізації відбивається на появі різноманітних видів і типів текстів. При цьому завдається вплив на морфологічно-синтаксичний склад, тому що різні види та типи текстів можуть мати різні морфологічні й синтаксичні склади.

Ступінь спеціалізації впливає на виникнення різних видів текстів, а також на їх структуру, тобто допомагає виникненню конвенціоналізованої кількості текстових сегментів, які слугують для передачі їх змісту.

Список літератури

1. Fremdsprachenunterricht in Theorie und Praxis. Rosemarie Buhlman und fenneliese Fearn. Cui. 7,9,83,115.
2. Beür R., Möhn D. Vorüberlegungen Zu einem «Hamburgern Gutachten». In: Fachsprache 3/4. 1981.
3. Heuer H., Müller R. M., Schrey H. Möglichkeiten der Lehrwerkforschung und Lehrwerkkritik. Ein Neuansatz. Dortmund. 1973.
4. Hoffmann L. Kommunikationsmittel Fachsprache, Berlin. 1976.
5. Hornung W. Didaktische Modelle zur Überwindung Zueier Hauptschueigkuten bum Fachsprachunterricht. In: Materialien Deutsch alt Fremdsprache 14. Regensburg. 1978.

В.О. Гребенюк

Кировоградский национальный технический университет

Определение концепции преподавания профессионального иностранного языка

В статье рассматривается содержание базовой концепции преподавания иностранного языка по специальности. Основываясь на определениях и тезисах, предлагаются подходы к четкому представлению того, что понимают под профессиональным языком.

профессиональная деятельность, иноязычное общение, коммуникативно-профессиональный потенциал

V.Grebenuk

Kirovograd National Technical University

The article deals with the basic concept of teaching foreign languages for specific purposes. Based on the definitions and theses approaches to a clear idea what is meant by professional language are proposed.

Одержано 04.12.14